

Traumatiserte fosterbarn; Kompetanseheving og implementering av kunnskapen i fosterhjemstjenestens arbeid, region sør

Monika Askildsen RTF og Sigrid Nordstoga, Praxis-sør

Innholdsfortegnelse:

1. Innledning;	
Kort beskrivelse av bakgrunn for prosjektet	s.3
2. Presentasjon av prosjektet	s.3
2.1 Hvem er med	s.3
2.2 Hva er målet	s.4
2.3 Arbeidsformer	s.5
3. Utprøving av kartleggingsverktøy	s.6
3.1. Presentasjon av verktøyet	s.6
3.2. Metode for å få fram erfaringer ved utprøvingen	s.7
3.3. Hva er erfaringene?	s.8
3.3.1 Hvem er informantene?	s.8
3.3.2. Erfaringer slik disse kommer fram i loggskjema	s.9
3.3.3. Konsulentenes bruk av kartleggingsverktøyet	s.10
3.3.4 Innholdet	s.12
3.4 En drøfting av bruk av kartleggingsverktøyet i vurdering av fosterforeldres forutsetninger for å ta i mot traumatiserte fosterbarn	s.12
4. Evalueringer og konklusjoner	s.16
5. Forslag til veien videre	s.19
Vedlegg 1: Prosjektmandat med vedtatte endringer	s.23
Vedlegg 2: Loggskjema: Utprøving av kartleggingsverktøy	s.28

1. Innledning; Kort beskrivelse av bakgrunn for prosjektet

Plasseringer av traumatiserte fosterbarn antas å være stadig økende. Dette også relatert til fosterhjems plasseringer av enslige mindreårige asylsøkere / andre som har traumer fra krigsopplevelser i eget hjemland. Mange fosterbarn har opplevd traumer ut fra et omsorgssviktende miljø, akutte hendelser eller overgrep i oppveksten. Traumatiserte fosterbarn utgjør et stort antall av de fosterbarna vi plasserer og følger i ulike sammenhenger.

Regional fosterhjemstjeneste, region sør, påbegynte et samarbeid med RVTS i 2008.

Det ble da arrangert kurs for konsulenter og for tilsynsførere i 2008/2009.

Temaene som var knyttet til traumatiserte fosterbarn:

Forståelse - Hvordan forstå barnet, fosterforeldre og meg selv som fagperson

Handling - Hva kan vi gjøre, hvordan hjelpe fosterbarn og fosterforeldre
- Hvordan bruke kunnskapen i våre arbeidsprosesser

Samarbeidet med RVTS ga oss mye kunnskap som vi ønsket å implementere i RFT.

Hvordan kunne dette gjøres på best mulig måte?

Enhetslederne Maria E. Kiraly og Torild Dolva besluttet å utforme en prosjektskisse.

(Vedlegg 1). Her ble målsettinger, deltakere, tidsperiode, omfang og arbeidsform skissert.

Milepæler for prosjektet ble satt opp.

Praxis- sør ble bedt om å delta i prosjektet fordi RTF ønsket en ekstern aktør som kunne bistå i kunnskapsutvikling, analyse og vurderinger av prosjektet og rapportskrivning.

2. Presentasjon av prosjektet

2.1 Hvem er med?

Regional fosterhjemstjeneste i Bufetat, region sør (RFT)

Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging, region sør (RVTS-sør). Praxis-sør, et samarbeidsforum mellom kommuner i Agder, Bufetat og Universitetet i Agder.

Prosjektgruppa bestod av :

Monika Askildsen fra RTF, Sigrid Nordstoga fra Praxis-sør,
Mogens Albæk Christensen og Tone Weire Jørgensen fra RVTS

Arbeidsgruppa bestod av:

Marit Borge, Mette Gro Angelsen, Mari M Mathisen / Jonina Gunnarsdottir
Sigrid Finsland Smeplass, Bente Drtina og Torbjørn Grestad

Deltakerne fra RFT representerte hver sin seksjon i regionen for å sikre informasjonsflyt, kunnskap og implementering i fht prosjektets målsettinger.

2.2 Hva er målet

Målsetting 1:

- Kompetanseheving i fosterhjemsseksjonene i fht temaet ”Traumatiserte barn”
- Avklare hvordan traumekompetanse vil få betydning for fosterhjemstjenestens arbeid.

Herunder ble følgende delmål satt opp:

Sikre at seksjonene har

- A. Generell kompetanse innenfor dette området.
- B. Kompetanse til bruk ved veiledning (både i grupper og individuelt)
- C. Kartlegge i hvilken grad- og hvordan vi kan bruke kompetansen i:
 - rekrutteringsfase, utvelgelsesfase, matchingsfase og forberedelses/innflyttingsfase og oppfølgingsfase.

Målsetting 2:

- Utvikle et kartleggingsverktøy til bruk ved utvelgelse av fosterforeldre.
- Styrke fosterhjems konsulentene i kartleggings- og utvelgelsesfasen; Dette slik at de får spesifikk kjennskap til hvem fosterforeldrene er, relatert til å ta i mot traumatiserte barn.

Herunder ble følgende delmål satt opp:

- A. Videreutvikle kartleggingsverktøyet
- B. Prøve ut kartleggingsverktøyet
- C. Evaluere kartleggingsverktøyet

Det ble underveis foretatt en justering av andre ledd i målsettingen; vi ønsket å prøve ut kartleggingsverktøyet i flere faser enn ved kartlegging og utvelgelsesfase. Eksempelvis synes vi det ville være spennende å prøve ut verktøyet på familier som allerede hadde traumatiserte fosterbarn plassert.

2.3 Arbeidsformer

I dette prosjektet har vi hatt disse arbeidsformene:

- **MØTER**

Følgende møter har vært avholdt: 18.11.2009, 11.01.2010, 24.02.2010, 19.05 og 02.06.2010

Sakene i møtene har i hovedsak vært:

18.11: Gjennomgang av mandat, endringsforslag, godkjenning av prosessen videre inkludert tidsperspektiv.

11.01: Denne dagen hadde vi planlagt å gå gjennom og lære å bruke kartleggingsverktøyet + kunnskapsformidling i fht temaet komplekse traumer.

Pga sykdom ved RVTS, måtte det gjøres omrokkingen. Dagen ble isteden benyttet til å ta for seg temaene traumebevisst omsorg og proaktiv / reaktiv veiledning. Artikkelen 2 ”The Three Pillars of Trauma- Informed Care” av Howard I. Baht blir sendt oss etter møtet.

Vi besluttet å utforme samtykkeskjema til bruk for de 12 familiene som skulle være med i utprøvingen av kartleggingsverktøyet.

24.02: Kort teoridel om Myer-Briggs og Cloningers personlighetsoppdeling, avgrensninger / bruksområder i fht kartleggingsverktøyet, utprøving av kartleggingsverktøy gjennom rollespill / intervju, avslutningsvis kort om tolkning av funn.

19.05: Refleksjonsdag med fokus på hvordan kartleggingsverktøyet ble opplevd.

Fokus på intervju og refleksjoner av:

- én utprøving hvor kartleggingsverktøyet oppledes nyttig
- én utprøving som ble vurdert som mindre nyttig.

Bruk av reflekterende team slik at vi samlet sett fikk god innsikt i erfaringene som konsulentene satt med samlet. Dernest ble de gitt en presentasjon av svarene som fremkom i fra loggskjema + drøfting av scorene.

02.06: Hovedfokus på evaluering av prosjektet; nådde vi målene, presentasjon av oppsummeringer fra refleksjonsdagen + drøftinger, innspill, hvordan har arbeidsprosessen vært, forslag til veien videre

- **ARBEID MELLOM MØTENE:**

- RVTS har utformet kartleggingskjema.
- Praxis- sør og M. Askildsen har utformet logg og samtykke-erklæring i forkant av utprøvingen.
- Konsulentene har prøvd ut kartleggingsverktøyet på 12 familier,
 - 2 familier hver, og gitt familiene tilbakemeldinger og skrevet logg.
 - Telefoner, mail, og avklaringer er foretatt mellom møtene

3. Utprøving av kartleggingsverktøy

Det er lagt mye arbeid i utprøving av nytt kartleggingsverktøy. Derfor kommer denne delen av rapporten til å være den mest omfattende.

Målsetting 2 er formulert slik:

Utvikle et kartleggingsverktøy til bruk ved utvelgelse av fosterforeldre. Styrke fosterhjemskonsulentene i kartleggings- og utvelgelsesfasen; dette slik at de får spesifikk kjennskap til hvem fosterforeldrene er, relatert til å ta imot traumatiserte barn.

Hva en ønsker å oppnå med en slik kartlegging er mer spesifikt beskrevet i referatet fra møtet 18.11. 2009. Noen av utsagnene fra arbeidsgruppa lød:

- *Det vil hjelpe oss til å bli tryggere på at fosterfamiliene vil tåle påkjennningene bedre over tid*
- *Det blir mer konkret og målbart. Ikke så opp til hva den enkelte konsulent, tror, føler og mener. "Magefølelsen" blir tillagt mindre vekt, eller vi får bekreftet "magefølelsen" vi sitter med.*
- *Vi får et supplement til våre subjektive vurderinger*
- *Det blir konkret og målbart*
- *Vi blir tryggere på å stille de riktige og viktige spørsmål fordi det legitimeres gjennom å følge kartleggingen*

Delmålene var da:

Videreutvikle kartleggingsverktøyet

Prøve ut kartleggingsverktøyet

Evaluere kartleggingsverktøyet

Dette kapitlet handler i hovedsak om deltakernes erfaringer med å prøve ut kartleggingsverktøyet.

3.1. Presentasjon av verktøyet

RVTS presenterte kartleggingsverktøyet på møte i prosjektgruppa 24.02.2010.

Verktøyet er hentet fra Meyers Locus of Control og personlighetstest av Rogers og av Chloninger. Spørsmålene er utprøvd og validert.

Spørsmålsguiden inneholder to deler:

Del en inneholder fem cluster der respondenten skal velge mellom ulike svaralternativ A eller B utfra hva vedkommende synes passer på seg selv. Del to går videre på personlighetstrekk og

respondenten skal svare på nye spørsmål med fire svaralternativ. Del en er hoveddelen og del to er mer utfyllende og kan brukes hvis det er behov for mer inngående vurderinger.

Om spørsmålsguiden og bruken skriver RVTS :

”Fosterbarn som har opplevd psykiske traumer har som utgangspunkt alltid særskilte omsorgsbehov. Behovene dekkes best gjennom såkalt utøvelse av traumebevisst omsorg med spesifikk fokus på utvikling av trygghet gjennom aksept og forståelse, tillatelse til utvikling av eksklusive relasjoner og læring av affektkontroll. En slik tilnærming forutsetter at fosterforeldre har evnen til å ”overstyre” tradisjonelle reaksjonsmåter (egne modeller, tradisjoner osv). Match/mismatch mellom fosterforeldres personlighetstrekk og de utfordringer som vil møte dem i utøvelsen av traumebevisst omsorg kan antyde problemstillinger som bør tas opp i åpen dialog både før og under plassering av barnet. Bl.a. i forhold til å planlegge hensiktsmessige reaksjonsmåter i konfrontasjoner/situasjoner som kan oppstå.

Denne spørsmålsguiden kan anvendes som støtte til å vurdere sentrale personlighetstrekk hos fosterforeldre. Spørsmålsguiden er ingen psykologisk test og gir ikke grunnlag for diagnostiske vurderinger. Spørsmålsguiden kan derimot anvendes som grunnlag for samtale med fosterforeldre med den hensikten å formulere hypoteser om de voksnes temperament og karakter. Disse er viktig at disse hypotesene gjøres kjent for fosterforeldrene i samtale og at fosterforeldrene gis anledning til å kommentere hypotesene. Kun de hypotesene som fosterforeldrene ”kjenner igjen” legges til grunn for eventuelle videre vurderinger/samtaler om egnethet, match og veiledningsbehov.

Vi er spesielt interessert i å danne oss hypoteser om følgende personlighetsmessige karakteristika:

- *Locus of control*
- *Ubehagsunngåelse*
- *Modenhet*

- hvor LoC beskriver vedkommendes tendens til overveiende å anvende ”indre” eller ”ytre” årsaksforklaringer f.eks når noe går galt. I de fleste mellommenneskelige sammenhenger er den ene eller den andre preferanser verken verre eller bedre enn den andre. Men i møtet med sterke utfordringer slik som traumatiserte fosterbarn er indre attribuering en absolutt fordel mht egenrefleksjon, erfaringslæring og ikke minst med henblikk på å kunne ta ansvar for egne følelser og reaksjoner

- ubehagsunngåelse beskriver i denne sammenhengen vedkommendes evne til hhv autentisitet, dvs fremstå som ”den samme” personen uansett situasjon og ”temperatur” og hva vedkommendes evne til å praktisere konstruktiv kommunikasjon (vennlighet som strategi). Dette er egenskaper som er sentrale mhp relasjonell forutsigelighet og empatisk kommunikasjon

- Med modenhet tenkes her hhv på evnen til å ”velge bort seg selv” og egne behov til fordel for primær fokus på barnets behov og på evnen til å ha kontroll over egne følelser, også negative slik som skam, forakt og skyld”

3.2. Metode for å få fram erfaringer ved utprøvingen

Kartleggingsverktøyet ble prøvd ut i seks fosterhjemstjenester; Kristiansand, Arendal, Kongsberg, Skien, Drammen og Tønsberg. Hver av konsulentene prøvde kartleggingsverktøyet på to familier

og fylte deretter ut et skjema med ulike spørsmål vedrørende erfaringene fra bruk av skjema (se vedlegg 1). Resultatene av skjema ble summert opp i vedlegg 2. Etter at utprøvingen var ferdig og skjema var fylt ut samlet vi alle konsulentene til en refleksjonsdag der vi gikk mer inngående inn i den enkeltes erfaringer med ulike sider ved kartleggingsverktøyet. Dagen ble lagt opp ved å ta utgangspunkt i to eksempler, ett der konsulenten hadde gode erfaringer med bruk av skjema og ett der konsulenten oppfattet det mer kompleks og var mer usikker på nytten av verktøyet. Vi la vekt på å få fram mest mulig tema og organiserte det ved at en av kollegaene intervjuet den som la fram saken, mens resten av gruppa lyttet. Deretter fikk de mulighet til å snakke seg i mellom om tilsvarende erfaringer knyttet til erfaringer fra den fremlagte saken. Som en oppsummerende drøfting tok vi fram noen sentrale tema fra refleksjonen for drøfting i felleskap.

En siste runde på dette ble gjort på avslutningsdagen 2. juni der også RVTS var tilstede. Erfaringene fra bruk av kartleggingsverktøyet ble på summert opp og presentert på nytt. Drøftingen i gruppa ble gjort i lys av målet om *Kompetanseheving i fosterhjemsseksjonen i forhold til tema, traumatiserte barn* (målsetting 1)

Ved denne framgangsmåten ønsket vi å stimulere til reflekterende prosesser der deltakernes erfaringer kunne gi nye refleksjoner som bygget på hverandre. Vi organiserte refleksjonene etter inspirasjon av reflekterende samtaler der de som lyttet i neste omgang snakket sammen om de hadde hørt og utvidet med egne erfaringer (Andersen 2006). På denne måten fikk vi inngående kjennskap til to eksempler samtidig som eksemplene ga inngang til refleksjon over tilsvarende erfaringer hos alle konsulentene. De to eksemplene la føringer for tema i refleksjonen, men ved å velge to ulike eksempler, et der kartleggingsverktøyet ble opplevd som nyttig og et der verktøyet var mindre nyttig, mener vi at det lå til rette for en mest mulig nyansert erfaringsutveksling.

Prosjektgruppa (v/ Nordstoga og Askildsen) skrev ned det som ble sagt samtidig med at samtalene ble tatt opp digitalt. Vi hørte igjennom samtale i etterkant og trakk fram de tema som vi oppfattet som mest sentrale for presentasjon og drøfting i denne rapporten.

Det er verdt å ta i betraktning at dette er et forholdsvis lite prosjekt i en avgrenset periode, men likevel er erfaringene av interesse fordi det reiser en del spørsmål og tema som kan ha relevans i tilsvarende saker, for eksempel hvilke forutsetninger må være til stede for implementere kartleggingsverktøy for vurdering av fosterforeldre. På den måten kan slike prosjekt som dette komme med viktige innspill til tilsvarende arbeid.

3.3. Hva er erfaringene?

Bakgrunnen for denne delen er resultatene fra loggskjema, fra refleksjonsdagen og fra avslutningsseminaret

3.3.1 Hvem er informantene?

Konsulentene med unntak av en oppgir at de er barnevernpedagoger eller sosionomer med videreutdanning i familierapi, klinisk videreutdanning, systemisk konsultasjon, en oppgir å ha pedagogisk og barnevernfaglig utdanning. De har arbeidet i fosterhjemstjenesten fra 3 til 7 år og

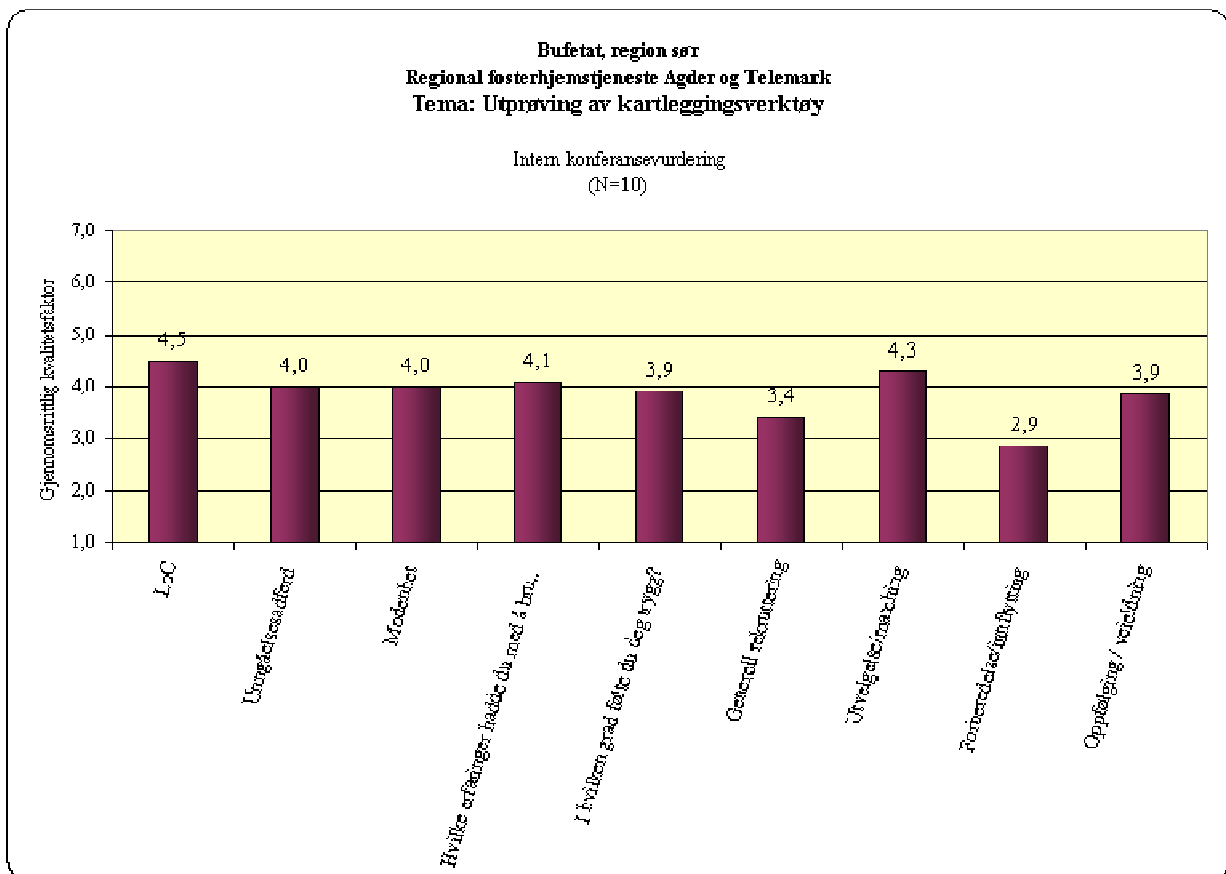
har arbeidet i barnevernet fra 12 til 18 år. De kan dermed karakteriseres som en svært erfaren og kompetent gruppe både når det gjelder utdanning og når det gjelder erfaring.

3.3.2. Erfaringer slik det kommer fram i loggskjema med svaralternativ fra en til sju

Spørsmål som var mulig å scalere er med i oversikten under. Da disse er vanskelige å lese i tabellen, har vi tatt med ordlyd i hvert enkelt spørsmål under.

Svaralternativ fra 1 til 7, hvor 7 = svært god nytte

- 1,2,og 3: Hvilken nytte for vurdering av omsorgskompetanse for traumatiserte barn hadde du i forhold til områdene.
1. LoC
 2. Unngåelsesadferd
 3. Modenhet
4. Hvilke erfaringer hadde du med å bruke skjema i samtalen med fosterforeldre?
5. I hvilken grad følte du trykk i dine tilbakemeldinger til familien?
- 6,7,8 og 9 I hvilken fase mener du at kunnskapen fra spørsmålsguiden er mest nyttig:
- 6 - Generell rekruttering
 7. Utvelgelse/ matching
 8. Forberedelse / innflytting
 9. Oppfølging / Veiledning

10 deltakere har svart og sju har svart på alle spørsmålene. Gjennomsnittet av svarene plasser seg rundt tre og fire, men spennet innenfor hvert spørsmål varierer. Det lengste spennet finner vi på spørsmålet om verktøyet er nyttig for rekruttering. Her har tre svart 1 og fire svart 5 og 6. Når det gjelder utvelgelse/matching har tre svart 2 og tre svart 6/7. Det er altså stor variasjon om deltakerne har opplevde dette som nyttig eller mindre nyttig. De muntlige tilbakemeldingene og refleksjonene over bruken gir et mer utfyllende og nyansert bilde av erfaringene og disse muntlige

kommentarene sammen med tilleggskommentarene i skjema vil derfor også legges til grunn for videre drøfting i denne rapporten.

3.3.3. Konsulentenes bruk av kartleggingsverktøyet

Kartleggingsverktøyet ble brukt på forskjellige måter. En av konsulentene la vekt på å trekke seg tilbake og ha en mer observerende rolle mens fosterforeldrene snakket sammen og fylte ut del 1. De øvrige konsulentene gikk mer inn som samtalepartnere og bidro i prosessen med fortolkningen av spørsmålene i del 1. Noen kom med tilbakemeldingen på ”scoringene” i samme møte, mens andre hadde et eget møte til det. En av konsulentene hadde hatt god nytte av samtaler med RVTS om hvordan scorene skulle fortolkes og formidles. Flere nevnte også at de hadde hatt behov for det, men kom ikke fram til vedkommende på RVTS.

En av konsulentene hadde også med seg saksbehandler på samtalene med fosterforeldrene.

Det varierte om det var fosterforeldrene eller konsulentene som fylte ute skjema og hvor lang tid som ble brukt i hver familie. I en familie viste deg seg at den ene av foreldrene hadde dysleksi og vedkommende brukte svært lang tid på å forstå og svare på spørsmålene i skjemaet.

Flere av fosterforeldrene ga uttrykk for at de synes dette var spennende å være med på og begrunnet det med at de likte å være med på utviklingsarbeid.

Fortolkningen av verktøyet

En hovedinnvending var konsulentene opplevde at de hadde fått for lite opplæring i bruk av verktøyet og var lite fortrolige med kategoriene og hvordan de skulle forstås. De synes også at noen av utsagnene var vanskelig å begripe, dels var det dårlig språk og dels var det noen ganger innholdsmessig vanskelig å forstå hva som var meningen. Utsagnene representerte ikke alltid heller ytterpunkter eller motsetninger. En vesentlig innvending var at utsagnene var kontekstløse og dette skapte uklarhet både hos fosterforeldrene og konsulentene. I hvilke situasjoner var utsagnene ment? Opprinnelig ble det sagt at situasjonene dette skulle relateres til i hovedsak skulle være omsorgskonteksten i hjemmet. Uklarheter omkring dette medførte likevel at konsulentene fikk en rolle til å fortolke utsagnene sammen med fosterforeldrene og flere ganger var det vanskelig for foreldrene å velge side. Noen opplevde at hvilke svar de ga var avhengig av ”dagsformen”. Det kom også fram at noen av utsagnene gjenspeilte en livsholdning de selv ikke stod for, for eksempel sier av dem; ”vi kan ønske oss et mer velordnet liv, men vi synes ikke det er riktig av hensyn til våre medmennesker”

Mange sier det var vanskelig å forstå hva svarene skulle indikere i retning av bestemte personlighetstrekk. Noen hadde et eget skjema der de hadde ”merket” ut hva de forskjellige svarene skulle indikere og på den måten satt de med en slags ”fasit” for hvilke kvaliteter vi ønsket skulle fremkomme.

Det synes å være en gjennomgående oppfatning hos alle at de ikke hadde en full forståelse av hva spørsmålene innebar, *bakgrunnen for å forstå innholdet i spørsmålene er ikke integrert i meg*, sa en av dem. Det var en oppfatning at hvis de skulle bruke dette verktøyet framover forutsatte det opplæring, veiledning og oppfølging på bruken.

Hva sier dette om fosterforeldrene?

Mange opplevde det vanskelig å trekke noen konklusjoner på bakgrunn av gjennomgangen av skjema, og en formulerte det slik på tilbakemeldingsskjema: *Synes jeg har for liten erfaringer for å kunne trekke endelige konklusjoner*. Her følte konsulentene at de manglet kompetanse og synes det var vanskelig å analysere svarene. Resultatene av scorene var også i kategorier som de ikke følte seg fortrolige med og som de syntes ga et mer statisk bilde av fosterforeldrene enn det som de synes var riktig. Noen trakk også fram at når foreldrene kom ut med ulikt resultat var det vanskelig å komme med tilbakemeldinger, særlig dersom den ene kom ”bedre ut ” enn den andre.

Arbeidsgruppas medlemmer stilte seg spørsmålet om de fikk noe mer kunnskap enn fosterforeldrene enn den som de får igjennom Pride og andre samtaler med fosterforeldrene.

En av dem hadde nytte av verktøyet i en konkret situasjon hun stod oppi der hun måtte velge mellom to hjem. Hun fikk drøftet resultatene med RVTS undervegs og gjennom bruk av verktøyet fikk hun hjelp til å ta en bestemmelse som hun i ettertid kjente seg trygg på at var en rett beslutning.

Det kom fram ulike erfaringer på hva dette verktøyet sier om fosterforeldrene. I ett eksempel hadde fosterforeldrene i to år hatt omsorg for et sterkt traumatisert fosterbarn med svært krevende atferd. Familien synes å håndtere dette godt, barnet gjorde store framskritt. Scoringene de gjorde på kartleggingsverktøyet skulle tilsi at de var mindre godt egnet. For denne konsulenten opplevdes dette verktøyet uklart. Andre fortalte om tilsvarende eksempel, mens flere fikk bekreftet en oppfatning som de allerede hadde.

3.3.4 Innholdet

En av konsulentene mente at del to i skjema var avgjørende betydning for hennes bruk av verktøyet, mens de fleste konsulentene mente at det var del en som ga mest mening.

Flere av kategoriene som lå til grunn for skjema synes å være nyttige i vurderingene av fosterforeldrene, men begrepene var andre enn dem de vanligvis brukte og de etterspurte mer opplæring i hva begrepene inneholdt. Eksempel på slike begrep var indre/ytre tilskrivning og affektkontroll. Konsulentene etterspurte mer kunnskap og forståelse av innholdet i kategoriene i verktøyet og ønsket mer opplæring fra RVTS på forståelse av traumer

Konsulentene stilte seg også spørsmålet om de fikk en annen kunnskap om familien ved bruk av dette kartleggingsverktøyet enn den som de fikk gjennom Pride. Her var det ulike oppfatninger og noen hadde nytte av begrepene som modenhet, affektkontroll, mens andre mente en fikk den samme kunnskapen men med andre begreper i Pride. I Pride snakker en med fosterforeldre om hvordan de reagerer i ulike situasjoner, mens i dette verktøyet vil begrepene være affektkontroll.

3.4. En drøfting av bruk av kartleggingsverktøyet i vurdering av fosterforeldrenes forutsetninger for å ta i mot traumatiserte barn

Hovedspørsmålet for fosterhjemstjenesten i denne sammenhengen er å finne fram til fosterforeldre som er spesielt godt egnet til å ta imot bestemte barn med ulik problematikk. I dette prosjektet handlet det om spesielt å vurdere om fosterforeldre er egna til å ta i mot traumatiserte barn. Mange forhold virker sammen i en slik vurdering, ikke minst er den tause og intuitive kunnskapen en sentral del av slike beslutninger. Dette er imidlertid et kunnskapsgrunnlag som er utsatt for kritikk og vanskelig å synliggjøre. Den tause kunnskapen blir beskyldt for å være subjektiv og tilfeldig og vanskelig for allmennheten å få innsyn i

(Eriksen 2001). Fra flere hold legges det føringer om at grunnlaget for offentlige beslutninger må synliggjøres. Beslutningen om hvilke fosterhjem som skal velges til hvilke barn er ikke et forvaltningsvedtak, men like fullt kan denne beslutningen få avgjørende betydning for mange menneskers liv. Det er beslutninger som ligger "før" den formelle beslutningen dette handler om og hvor det er ikke strukturer for innsyn og åpenhet, men hvor beslutningen fattes i "lukkede rom". Det er derfor et viktig anliggende å finne fram til gode kriterier for slike valg. Bruk av kartleggingsverktøy kan være et hjelpemiddel til å synliggjøre hvilke fosterhjem som velges og hvorfor. Fra Bufdir legges det opp til en at mer enhetlig praksis¹ og hvor vitenskapelige metoder skal ha en sentral plass.

Bruk av kartleggingsverktøy eller manualbaserte metoder er en måte å redusere det subjektive skjønnnet på og skal bidra til at beslutninger fattes etter mer målbare, objektive kriterier. Slik var det også tenkt at dette verktøyet skulle fungere.

Hvordan kommer det til å gå?

Valgene om hvilke fosterhjem som skal brukes til hvilke barn innebærer en på sett og vis en predikering som berører flere familiers framtid. Dette er fra ett ståsted sett en nesten umulig oppgave fordi de vil dukke opp uforutsette hendelser og menneskers livsbetingelser lar seg ikke predikere. Mennesker er ulike og ikke minst er det problematisk å forutse samhandlingsmønster mellom mennesker, i dette tilfellet mellom fosterforeldre og fosterbarn. Like fullt er

¹ http://www.bufetat.no/fou/om/a_effekter

barnevernarbeideren presset til så langt som mulig å vurdere hva som vil bli den beste plasseringen. Dette legger et press på å komme fram til så gode beslutninger som mulig.

Dette kartleggingsverktøy skal ha som funksjon å finne fram til personlighetstrekk ved fosterforeldre som kan si noe om deres kompetanse til å ta imot traumatiserte barn.

I ett av de eksemplene som ble presentert, hadde fosterforeldrene allerede hatt et sterkt traumatisert barn i to år og gutten hadde gjort store framskritt. Ved bruk av kartleggingsverktøyet på disse foreldrene kom det fram at de ikke hadde de ønskelige forutsetninger. Kryssene de selv hadde kommet fram til overrasket og forvirret konsulenten. Det gjaldt tilsvarende i annen familie. Konsulenten stilte seg spørsmålet om familiene ikke hadde blitt fosterforeldre dersom de hadde gått igjennom kartleggingsverktøyet på forhånd.

I arbeidsgruppa hadde vi drøftet denne problemstillingen i forkant, og det var avklart at ingen fosterforeldre skulle bli vurdert som uegnet på et generelt grunnlag, etter utprøving av kartleggingsverktøyet.

Ut fra forutgående beskrivelser, antar vi at skjemaet bare fanger opp en liten del av de forutsetningene som bør være til stede for å være omsorgspersoner for barn med vanskelig start i livet. Hvem barnet selv er, er også en sentral del av vurderingene. Å være fosterforeldre for et krigsskadet barn fra et afrikansk land vil by på andre utfordringer enn et norsk barn som er seksuelt mishandlet.

Det andre eksemplet som ble presentert på refleksjonsseminaret, gjaldt en vurdering mellom aktuelle hjem. I dette eksemplet hadde konsulenten nytte av resultatene av kartleggingsverktøyet og valgte ett av hjemmene på bakgrunn av resultatene. Konsulenten tok her også andre hensyn som vurdering av barnets nærmiljø, skole, fostersøskens alder og lignende, slik de vanligvis gjør ved plasseringer.

Kartleggingsverktøyet er ment først og fremst som hjelp til å vurdere fosterforeldre med tanke på matching av nye barn, ikke å teste allerede etablerte velfungerende hjem. Like fullt er det tankevekkende at personlighetstrekkene i de ”gode hjemmene ” ikke samsvarte med hva en forventet utifra kategoriene som verktøyet presenterte. Det gir oss at pekepinn på betydningen av at andre forhold også må vurderes når det gjelder forutsetninger som skal til for å ta imot traumatiserte barn.

Kartleggingsverktøyet var ment brukt som en støtte til å vurdere temperament og karakter hos fosterforeldre med utgangspunkt i et syn om at disse er konstante. Imidlertid vil omgivelsene være i endring og samhandlingsmønstre med aktuelle fosterbarn vil være i bevegelse, et slikt verktøy som dette kan bare gi en begrenset forståelse av hvordan det kommer til å gå i en framtidig omsorg for traumatiserte barn.

Ulike kunnskapstradisjoner

Verktøyet bygger på et syn om at menneskene har bestemte personlighetstrekk uavhengig av konteksten (RVTS, Christensen, 2.6.2010 Skien). Det er denne "kjernen" i personligheten som er av betydning å få fram i vurderingen av fosterforeldrene og hvordan den passer sammen med personlighetstrekkene til traumatiserte barn. Vurdering av personlighetstrekk er tradisjonelt innenfor psykologiens fagområde. I sosialt arbeid hentes det inn kunnskap fra mange hold. Den generaliserte kunnskapen, også kalt påstandskunnskap kan gi viktige innspill og begreper i slike vurderinger. Like fullt vil den praktiske kunnskapen ha en plass i den bestemte situasjonen. Den praktiske kunnskapen handler om barnevernarbeiderens erfaringer, innlevelse, intuisjon og åpenhet for det særegne i den bestemte konteksten. Den praktiske kunnskapen lar seg ikke generalisere. den må utformes på nytt og på nytt i hver enkelt situasjon (Lundstøl 1999).

Utifra et slikt perspektiv er det mange kilder som virker sammen i vurderingene om noen fosterforeldre er bedre egnet enn andre til å ta imot traumatiserte barn. Forenklet kan en si at påstandskunnskapen søker etter det generelle, mens den praktiske kunnskapen søker det særegne. Vurderingene av om fosterforeldre er godt egna befinner seg i dette spennet.

Begrepene i kartleggingsverktøyet er generelle begreper som i samtalen mellom konsulentene og fosterforeldrene skal omgjøres til personlighetstrekk ved fosterforeldrene. Her oppstod en utfordring fordi den bestemte konteksten ikke var definert i spørsmålsguiden.

Spørsmålsguiden la opp til at deltakerne skulle plassere seg selv i gjenkjennelige utsagn og de måtte velge ett av to alternative handlingsmønstre. Ved avkryssingen av enkeltutsagn oppstod flere utfordringer – dels opplevde foreldrene og konsulentene ikke utsagnene som ytterpunkter, dels var de usikkerhet om hvilken kontekst som utsagnene skulle relateres til og dels syns de utsagnene noen ganger gjenspeile en livsholdning de selv ikke stod for. Fosterforeldrene opplevde seg noen ganger presset inn i noen kategorier som de ikke umiddelbart kjente seg igjen i.

I denne situasjonen fikk konsulentene en oppgave med å hjelpe fosterforeldrene til å fortolke utsagnene og finne fram til hvilken kontekst de skulle knytte utsagnene til. Dermed fikk konsulentene en utilsikta funksjon, verktøyet var ment å redusere konsulentens subjektive skjønn, mens de her måtte bidra med sin fortolkning av konteksten.

Utsagnene i verktøyet skulle summeres opp i noen bestemte temperamentstrekk og karaktertrekk. Dette kunne gi inntrykk av at en tilla foreldrene noen *statiske egenskaper*, slik en av konsulentene formulerte det. Det kunne oppleves hardt og unyansert og skulle konkludere med manglende affektkontroll eller manglende autensitet. Dette vegret konsulentene seg for, og de ble presset til å omformulere, "gå rundt grøten". Det er mulig at dette punktet representerer et møte mellom sosial arbeidstradisjon og den mer naturvitenskapelige tradisjonen som slike "testskjema" kan være uttrykk for. Et kartleggingsverktøy som dette peker i retning av å finne fram til bestemte egenskaper ved fosterforeldre, men det oppleves problematisk for konsulentene å trekke

konklusjoner utifra svarene på spørsmålsguiden, konklusjonene stemte heller ikke alltid med de erfaringene konsulentene hadde gjort seg utifra fosterforeldrenes praksis. Dette peker mot at slike verktøy må brukes med varsomhet og å trekke konklusjoner utifra ”scoringene” kan sette urimelige ”merkelapper” på fosterforeldre som i sin ytterste konsekvens kan være både uetiske og stigmatiserende.

Det presiseres i spørsmålsguiden at den ikke er en psykologisk test og gir ikke grunnlag for diagnostiske vurderinger. Veien synes likevel å være kort til en form for diagnostisk vurdering når verktøyet gir føringer på om foreldrene har personlighetstrekk i retning av ”vi-person/jeg-person”, ”reglestyrt eller følelsesstyrt”, ”målstyrt eller harmonistyt”, ”strukturavhengig eller opplevelsesavhengig” person. Selv om ikke dette er en diagnostisk vurdering i psykologisk/medisinsk forstand er et likhetstrekk at det søker etter å finne fellestrekkene ved grupperinger av egenskaper slik diagnose også gjør.

Det kom fram et ønske fra deltakerne om å få mer kunnskap og innsikt om de generelle begrepene som spørsmålsguiden bygget på. I eksemplet med å velge mellom to hjem, var det nettopp begreper som affektkontroll og attribueringsstil som ble utslagsgivende for hvilken hjem som ble valgt. Konsulentene etterlyste mer generelle kunnskap om personlighetstrekk ved håndtering av traumer hos barn..

Skjær Ulvik (2009) skriver at forskningens ambisjon innenfor fosterhjemsomsorgen er å finne fram til faktorer som kan predikere gode eller dårlige resultater og faktorer som kan forbindes med en vellykket plassering og hvilke barn som har nytte av hvilke tiltak. Komplekse fenomen blir redusert til faktorer, skriver hun (2009. s. 20). Dette var noe av de erfaringene vi gjorde oss i dette prosjektet. Fosterforeldrenes forståelse av seg selv lot seg ikke umiddelbart redusere til fastlagte utsagn og situasjonen oppleves mer kompleks enn de faktorene som verktøyet fanget opp.

4.0 Evalueringer og konklusjoner

Har dette prosjektet oppnådd å få økt kompetanse om traumatiserte fosterbarn?

Det ble satt av en dag avslutningsvis til evaluering av prosjektet, hvor dette var ett av hovedspørsmålene.

Samlet lød hovedpunktene:

- Nådde vi målene som ble satt/ hvor står vi?
- Oppsummeringer fra refleksjonsdagen 19. mai, vedr. kartleggingsverktøyet
- Evaluering av samarbeidet og prosessen i prosjektet,
- Hvordan har RVTS, Praxis sør og RFT jobbet sammen?

Nådde vi målene som ble satt?

Målsetting 1:

- **Kompetanseheving i fosterhjemstjenesten i fht temaet: Traumatiserte fosterbarn.**
- **Avklare hvordan traumekompetanse vil få betydning for fosterhjemstjenestens arbeid.**

Arbeidsgruppa har ikke opplevd at kunnskapen de har mottatt har blitt ordentlig integrert og forstått. Deltakerne har oppfattet feltet som komplekst. Arbeidsgruppa synes derfor at det har vært vanskelig å videreformidle kunnskap til de andre ansatte i seksjonene. (jf del 3).

Særlig har bruken og forståelsen av kartleggingsverktøyet vært utfordrende (jf neste målsetting under)

RVTS v / Christensen pekte i denne sammenhengen på at to ulike tradisjoner har møttes her:

Den naturvitenskapelige med testing som et verktøy og den sosialfaglige tradisjonen med samtalen som utgangspunkt.

Deltakerne i prosjektet har opplevd det spennende å få vite noe mer om hvilke personlighetstrekk som er viktige å fokusere på relatert til det å ta imot barn med traumer.

Bolkene med fokus på traumbasert veiledning opplevdes spennende og lærerik, selv om dette var et område som var under oppfølging/ i startfasen sett fra RVTS sin side.

Konklusjon:

Første del av denne målsettingen er bare delvis nådd. Det er først og fremst representantene i arbeidsgruppa, en fra hver seksjon, som har fått økt sin kompetanse noe.

Deltakerne har samlet sett fått noe mer kompetanse i fht temaet traumatiserte fosterbarn.

Når det gleder andre del av målsettingen: ”Avklare hvordan traumekompetanse vil få betydning for fosterhjemstjenesten arbeid”, - opplever arbeidsgruppa at de har fått noe mer generell kunnskap. I hvilke faser (fra rekruttering til avslutning), kunnskapen kan nyttiggjøres synes noe mer uklart. (jf del 3.3.2) De tre områdene Locus of Control, Modenhet og Unngåelsesadferd har det vært nyttig å bli mer bevisst på, og kunnskap fra disse områdene kan brukes i veiledning og i de ulike fasene i arbeidet vårt f.eks ved formidling / matching.

Vi har i liten grad hatt rene undervisningsbolker i arbeidsprosessen, men vi har tilegnet oss noe kunnskap gjennom 4 møter med RVTS og via utprøving av kartleggingsverktøyet. Heller ikke denne kunnskapen er imidlertid helt integrert i egen praksis.

Arbeidsgruppa vet mer om hvilke sentrale personlighetstrekk som bør vurderes hos fosterforeldre i forkant av en plassering og noe mer om hvordan disse ulike trekkene kan virke inn på samhandlingen hos barn med traumer.

Konklusjon:

Traumeforståelse er relevant kunnskap i alle fasene av RTF s arbeid. Elementer fra disse områdene kan brukes i veiledning og i de ulike fasene i arbeidet, kanskje særlig ved formidling / utvelgelse av fosterhjem til konkrete barn.

Likevel opplever arbeidsgruppa at kunnskapen de har mottatt og tilegnet seg, burde vært mer integrert for at de i større grad kunne nyttiggjøre seg den.

Hvordan traumekunnskap kan komme til få mer betydning for arbeidet, skisseres i neste del 5.0: Forslag til veien videre.

Målsetting 2:

- Utvikle et kartleggingsverktøy til bruk ved utvelgelse av fosterforeldre

- Styrke fosterhjems konsulentene i kartleggings- og utvelgelsesfasen.

Dette slik at vi får kjennskap til hvem fosterforelder er, relatert til å ta i mot traumatiserte fosterbarn.

På bakgrunn av disse erfaringene er det rimelig å trekke ut to hovedtrekk. Det ene er at konsulentene opplevde at spørsmålsguiden ble vanskelig å forstå i forhold til hvordan utsagnene skulle fortolkes og kontekstualiseres og hva de indikerte av personlighetstrekk. På den andre siden opplevdes de overordna begrepene og kategoriene både nyttige og utfordrende på samme tid som konsulentene ikke var fortrolige med den innholdsmessige delen av begrepene. Begrepene var hentet fra en psykologisk tradisjon og representerte et språk som var noe uvant for sosialarbeiderne.

På avslutningsdagen 2. juni kom det fram et behov for mer inngående forståelse av traumer og håndtering av traumer. Veien videre må derfor i første omgang være å få mer kunnskap om traumer og ved hjelp av en slik kunnskap kan et verktøy som dette eventuelt i neste omgang ha sin funksjon. Det syns å være liten hensikt å arbeide videre med å tilpasse verktøyet og lære opp konsulentene i fortolkning og bruk av verktøyet uten at de har fått en mer grunnleggende forståelse av kunnskapsgrunnlaget knyttet til traumeforståelse og tilhørende begrepsbruk. Å bli bedre til å vurdere om fosterforeldre er egna til å ta i mot traumatiserte barn må dermed arbeides med fra en annen innfallsvinkel, ved for eksempel å legge opp et ”utdanningsprogam” om traumer for konsulentene.

Arbeidsgruppa forventninger til kartleggingsverktøyet som ble utprøvd, svarte ikke til forventningene. Kartleggingsverktøyet ble for komplekst og for vanskelig å forstå.

Konsulentene er ikke sertifiserte og vant til å gjøre slike kartlegginger, og det er fare for misforståelser og feiltolkninger i analysene.

Totalt sett medførte dette at arbeidsgruppa ikke synes å ha fått et klargjørende kartleggingsverktøy. De er usikre på i hvilken grad de har fått viktig informasjon om familiene utover det som de får gjennom PRIDE prosessen.

Det kan synes som om bruken av kartleggingsverktøyet var mest nyttig ved vurderinger knyttet til konkrete barn. Utprøvingen på dette feltet var derimot såpass begrenset, at det vanskelig kan trekkes noen klare konklusjoner.

Det vises for øvrig til del 3 som grundig beskriver prosess, dilemma, utfordringer og erfaringer.

Konklusjon:

Prosjektet har gjennom utprøvingen av kartleggingsverktøyet ikke styrket fosterhjems konsulentene i kartleggings- og utvelgelsesfasen på en klargjørende måte.

Det er ikke ønskelig er å bruke kartleggingsverktøyet i sin nåværende form.

Noen stikkord fra evaluering av samarbeidet og prosessen i prosjektet

- Prosjektet har av noen blitt opplevd som ”litt heseblesende”; vi har hatt liten tid til å gå i dybden på dette omfattende temaet som traumatiserte barn og fosterhjems plassering innebærer.
- Arbeidsgruppa har ellers oppfattet prosessen som god, prosjektet har vært godt koordinert og strukturen på samlingene har vært god, bortsett fra at vi kunne hatt mer tid.
- Tiden til å prøve ut kartleggingsverktøyet var tilstrekkelig.
- Refleksjonsdagen ble opplevd som nyttig og lærerik. Arbeidsgruppa synes bruken av reflekterende team som arbeidsform var god for å få fram ulike erfaringer på bruk av kartleggingsverktøyet.
- RVTS tar selvkritikk på at de ikke har vært så tilgjengelige som ønskelig mellom samlingene. Videre beklager de at samlinger har blitt forskjøvet / avlyst pga sykdom, pålagte oppgaver og større parallelle prosjekter som har pågått i denne arbeidsperioden. Dette har til dels gått ut over opplæringen i traumeforståelse / kartleggingsverktøy som var avtalt.
- Det ble også stilt spørsmål ved om ikke fosterforeldre og kommuner burde kunne innlemmes i det videre arbeidet. Disse aktørene er i praksis nærmere fosterbarnet og trenger kanskje kunnskap om dette feltet i enda større grad enn oss? Problemstillinger som ”hvem som har ansvar for / mandat til å gjøre dette ” dukket her opp.

5.0 Forslag til veien videre

Nedenfor skisseres ulike måter å jobbe videre med kompetanseheving og implementering av kunnskap om traumatiserte fosterbarn. Forslagene kan gjennomføres i sin helhet eller enkeltvis, og er satt opp i tilfeldig rekkefølge;

❖ Sikre en økt traumeforståelse i seksjonene

Istedenfor å satse på enkeltstående kurs, kan det synes som om et mer omfattende og helhetlig program for å øke traumeforståelse i seksjonene kan gi større utbytte. Dette både i forhold til å erverve kunnskapen og å kunne implementere denne i seksjonene.

En slikt opplæring kan ulike aktører forespørres om å gi, f.eks: RBUP, NKVTS eller RVTS.

RVTS har skissert at et slikt utviklingsprogram i tid vil kunne strekke seg over 2-3 år og at noe av innholdet bør/ kan være;

Noe av innholdet her er presisert fra RVTS etter avslutningen av møter med arbeidsgruppa;

Et slik program er tenkt å bestå av flere forhold slik som

- Teambuilding (forebygge sekundærtraumatisering, bedre samhandling på tvers av forskjelligheter blant medarbeidere, trening i konstruktiv kommunikasjon for å mestre høy temperatur i diskusjoner uten å bli destruktiv m.v.)
- Grunnopplæring (forståelse av fellestrekkene ved alle typer komplekse traumer, spesiell fokus på strukturell dissosiering som psykologisk mekanisme)
- 2-3 halvårlige workshops med ulike tema, bl.a.):
 - Traumebevisst omsorg, herunder trening i utviklingsfremmende samhandling
 - Evidensbaserte metoder med hensyn til samtaleteknikk med kriserammede barn
 - Affektbevissthet og – regulering (lære seg/øve seg på å kjenne igjen følelser)
 - VIVAT (opplæring av alle, inkl fosteforeldre i selvmordsforebyggende førstehjelp i emosjonelle kriser. Utfyllende informasjon om dette kurset finnes på RVTS sine nettsider)
- Arbeidsoppgaver mellom samlingene
- Avsluttende ”eksamen” for kvalitetssikring av læringsmål
- Nettverksbaserte ”vedlikeholds- og oppdateringssamlinger”

❖ Utarbeide et fagdokument til bruk i fosterhjemstjenesten

RVTS v/Christensen skriver i innledning av kartleggingsverktøyet at:

”Match/mismatch mellom fosteforeldres personlighetstrekk og de utfordringer som vil møte dem i utøvelsen av traumebevisst omsorg kan antyde problemstillinger som bør tas opp i åpen dialog

både før og under plassering av barnet. Bl.a. i forhold til å planlegge hensiktsmessige reaksjonsmåter i konfrontasjoner/situasjoner som kan oppstå”

Vi foreslår at det utarbeides et fagdokument på dette temaet.

Dokumentet kan ta for seg ønska personlighetstrekk hos fosterforeldre på en annen måte enn i kartleggingsvertøyet og peke på ulike dilemma som kan oppstå i samhandlingen.

Herunder kunne man innlemmet en samtaleguide som grunnlag for en dialog uten å definere bestemte personlighetstrekk.

Dokumentet kan også inneholde henvisninger til relevant litteratur som alle bør lese.

RTF vil her helt klart være avhengig av RVTS (evt andre eksterne) aktører sin kompetanse på området, men 2 fra RFT kunne bistått / deltatt under utarbeidingen av dokumentet.

Fagdokumentet kunne deretter blitt presentert og drøftet i hver enkelt seksjon. Tilbakemeldinger kan gis til ”forfatterne” og evt endringer gjøres.

Dernest kan dokumentet brukes i arbeidet knyttet til traumatiserte fosterbarn.

❖ **Traumebasert veiledning**

To ansatte ved RVTS lærer nå ny metodikk i fht Traumebasert omsorg.

Dette synes arbeidsgruppa virket spennende og gjennomførbart; Målsettingene her ville blitt å lære å gi traumebasert veiledning. RFT kunne sammen med RVTS utarbeidet et konsept som sikret denne målsettingen.

Traumebasert veiledning kunne vært tema på 1 – 2 felles fagdag(er) for alle ansatte i region sør, - eller man kunne satset på å lære traumebasert veiledning til 2 konsulenter ved hver seksjon.

❖ **Direkte kunnskap til fosterforeldre**

Det kom også fram et innspill om fosterforeldrene selv skulle involveres i en eventuell opplæring. På den måten ville kunnskapen bli direkte tilført dem som står midt opp i omsorgen for traumatiserte barn. Her er det en del praktiske utfordringer som må løses. Arbeidsgruppa ber enhetsledere om å vurdere om dette bør gjøres og evt hvordan.

Muligens kunne temaet ha vært satt opp som ett av våre kurstilbud til fosterforeldrene over en eller flere kvelder.

PRIDE videre-opplæringsmodul ”Å å håndtere tegn og symptomer på seksuelle overgrep” er i disse dagene under omarbeiding. Bufdir har bedt RVTS om å ”ha en generell kvalitetsgjennomgang av eksisterende kurs med tanke på nye kunnskap og faglig oppdatering”.

Deriblant er RVTS bedt om å innarbeide traumeperspektivet i modulen. Arbeidet skal sluttføres i november. Ut fra hvordan innholdet i dette kurset blir, - vil det kunne være relevant å vurdere om dette kurset i seg selv er egnet for å gi kunnskap om traumer direkte til fosterforeldre.

❖ **PRIDE livsbøker**

Arbeidsgruppa har drøftet hvorvidt det kan være aktuelt å trekke elementer fra spørsmålsguiden inn i PRIDE livsbøker. RFT kjenner til behovet for å endre livsbøkene, og det er mulig dette ville gjort livsbøkene enda mer informative og nyttige i fht plasseringer av barn med traumer, som vi jo har mange av i fosterhjemstjenesten.

Det foreslås at RFT retter en henvendelse til Bufdir for å få avklart om dette kan være aktuelt å jobbe videre med. Konsulenter i fosterhjemstjenesten kunne vært en viktig bidragsyter her, dersom dette skulle bli aktuelt.

Litteraturliste

Eriksen, Erik Oddvar, 2001: *Demokratiets sorte hull*. Abstrakt Forlag

Lundstøl, John, 1999: *Kunnskapens hemmligheter*, Cappelen Akademiske Forlag

Ulvik, Oddbjørg Skjær, 2009: Kunnskap for et senmoderne barnevern. *Norges Barnevern* 1/2009

Vedlegg:

Prosjektskisse / mandat: ”Traumatiserte fosterbarn.
Kompetanseheving og implementering av kunnskapen i fosterhjemstjenesten
arbeid, region sør.

Vedlegg 1.

Loggskjema: Utprøving av kartleggingsverktøy

Vedlegg 2.

Vedlegg 1.

**Traumatiserte fosterbarn;
Kompetanseheving og implementering av kunnskapen
i fosterhjemstjenestens arbeid, Region sør**

Samarbeidsprosjekt mellom RFT, RVTS og Praxis sør

Oppdragsgiver	Maria Kiraly og Torild Dolva Regional fosterhjemstjeneste, region sør
Arbeidsgruppe:	Tilstede: Jonina Gunnarsdottir (for M. Mathisen), Marit Borge, Mette Gro Angelsen, Sigrid Finsland Smeplass, Bente Drtina Mogens Albæk Christensen Tone Weire Jørgensen, Sigrid Nordstoga og Monika Askildsen Ikke tilstede: Gail Alsing, Torbjørn Grestad og Mari M Mathisen
Forskning og kunnskapsutvikling med ekstern aktør	Før igangsetting avklarer enhetslederne om prosjektet skal knyttes opp mot forsknings og/eller utdanningsinstitusjon. Dette kan f.eks. være Praxis sør, som har som en av sine hovedmålsettinger at forskning og kunnskapsutvikling skal skje med utgangspunkt i praksisfeltets erfaringer, interesser og problemstillinger.
Leder: Referenter:	Monika Askildsen Mette Gro Angelsen (del 1) Marit Borge (del 2)
Tidsperiode	20.11 – 01.06. 2010

Bakgrunn for prosjektet	<p>Regional fosterhjemstjeneste, Region sør, påbegynte et samarbeid med RVTS i 2008. Det ble arrangert kurs for konsulenter og tilsynsførere i 2008/1009.</p> <p>Plasseringer av traumatiserte fosterbarn antas å være stadig økende. Dette også relatert til fosterhjems plasseringer av enslige mindreårige asylsøkere / andre som har traumer fra krigsopplevelser i eget hjemland.</p> <p>Samarbeidet med RVTS har gitt oss mye kunnskap som vi nå ønsker å implementere i RFT.</p>
--------------------------------	---

Traumatiserte fosterbarn, def:	Barn som har opplevd vold og – eller seksuelle overgrep / andre overgrep i nære relasjoner eller for eksempel gjennom krigs / trussel opplevelser i eget hjemland.
Målsetting 1.	<p>Kompetanseheving i fosterhjemsseksjonene i fht temaet: ”Traumatiserte barn”</p> <p>Avklare hvordan traumekompetanse vil få betydning for fosterhjemstjenestens arbeid.</p>
Delmål:	<p>Sikre at seksjonene har;</p> <ul style="list-style-type: none"> A. Generell kompetanse innenfor dette området. B. Kompetanse til bruk ved veiledning (både i grupper og individuelt) C. Kartlegge i hvilken grad- og hvordan vi kan bruke kompetansen i: <ul style="list-style-type: none"> - rekrutteringsfase, utvelgelsesfase, matchingsfase og forberedelses/innflyttingsfase og oppfølgingsfase.
Målsetting 2.	<p>Utvikle et kartleggingsverktøy til bruk ved utvelgelse av fosterforeldre.</p> <p>Styrke fosterhjems konsulentene i kartleggings- og utvelgelsesfasen; Dette slik at de får spesifikk kjennskap til hvem fosterforeldrene er, relatert til å ta i mot traumatiserte barn.</p>
Delmål	<ul style="list-style-type: none"> A. Videreutvikle kartleggingsverktøyet B. Prøve ut kartleggingsverktøyet C. Evaluere kartleggingsverktøyet
Omfang av prosjektet:	<p>4 – 6 møter avholdes i løpet av disse 6 månedene. Noen av møtene kan avholdes som videokonferanse.</p> <p>Det enkelte medlemmet i arbeidsgruppen vil ha mulighet til å drøfte problemstillinger med RVTS underveis i prosjektet.</p> <p>Den enkelte fosterhjems konsulent i arbeidsgruppen har et særlig ansvar for informasjon og dialog med seksjonen underveis i prosessen.</p>

Evaluering	Eget evalueringsmøte ved avsluttet arbeid (se møteplan)
Veien videre	Arbeidsgruppa utarbeider rapport og forslag til hvordan vi jobber med dette videre. Forslaget legges frem i ledermøtene (gjerne når vi har felles ledermøte)

Milepæler	Arbeidsprosess	Tids- punkter	Ansvarlige
Milepæl 1. Mandat er avklart	Arbeidsgruppa gjennomgår mandat og evt. foreslår endringer til enhetslederne	01.12.09	Hele Arbeidsgruppa + enhetsledere
Milepæler knyttet til 1. Målsetting			
Milepæl 2. Opplæring / nødvendig fundament vedrørende temaet Traumatiserte fosterbarn er gitt alle i arbeidsgruppa	RVTS er ansvarlige for opplegg (Monika er delaktig i å foreslå innhold)	11.01.10	RVTS
Milepæl 3. Det er avklart hvordan ansatte kan nyttiggjøre seg kompetansen knyttet til delmålene for den første målsettingen	Drøftinger i arbeidsgruppa Avklaringer	01.05.10	Arbeidsgruppa
Milepæler knyttet til 2. Målsetting			
Milepæl 4. (2. Målsetting) Det er avklart <i>hvem</i> og hvor mange som skal prøve ut kartleggings-skjemaet	Det forutsettes åpenhet overfor deltakerne; dette er et prøveprosjekt som vil gi utvidet informasjon om hvem de er; kartleggings-skjema må forelegges dem på forhånd før de tar stilling til om de ønsker å delta i prosjektet. Skriftlig samtykke må innhentes.	11.01.10	Arbeidsgruppa
Kartleggingsverktøyet er ferdig for utprøving.	Info og drøftinger i eget møte, 11.01.10	20.01.10	RVTS klargjør verktøyet
Utprøvsperioden av kartleggingsverktøyet er over	Utprøvsperiode: 20.01-01.04 Utførerne får veiledning underveis fra RVTS	01.04.10	Konsulentene i arbeidsgruppa

<p>Milepæl 6. Resultater av kartlegging og utvelgelsesprosess er analysert. Konklusjoner / evaluering ferdigstilles ut fra de områder som vi fastsatte sammen med Praxis.</p> <p>Se eget notat fra Sigrid Nordstoga</p>	<p>Eget refleksjonsmøte hvor vi deler erfaringer 08.04.10</p>	<p>01.05.10</p>	<p>Arbeidsgruppa</p>
<p>Avslutning av prosjektet</p>			
<p>Milepæl 7. Rapport inkludert forslag til praksis foreligger for enhetslederne</p>	<p>Monika, RVTS og Praxis sør utarbeider en skisse som sendes ut for korrigeringer og innspill til alle pr. mail. Siste drøfting blir i evalueringsmøtet den 19.05. Monika oversender rapporten til enhetslederne.</p>	<p>01.06.10</p>	<p>Arbeidsgruppa</p>

Utprøving av kartleggingsverktøy.

Et ledd i prosjektarbeidet vedrørende; Traumatisert fosterbarn
Kompetanseheving og implementering av kunnskapen i fosterhjemstjenestens arbeid

A. Bakgrunn

Utdanning

Hvor lenge har du arbeidet i fosterhjemstjenestenår

Hvor lenge har du tils. arbeidet i barnevernet år.

1. Hvor mange samtaler har du hatt med den aktuelle familien?

2. Kjente du familien fra før? ja nei

3. I tilfelle ja, kjente du familien

- fra veiledning

- fra Pride

- fra plassering/oppfølging av traumatiserte barn

4. Annet.....

5. Hvor lenge har du kjent familien?

B. Bruk av spørsmålsguide

Hvilken nytte for vurdering av omsorgskompetanse for traumatiserte barn hadde du i forhold til områdene

LoC 1.....2.....3.....4.....5.....6.....7 (svært god nytte)

Unngåelsesadferd 1.....2.....3.....4.....5.....6.....7 (svært god nytte)

Modenhet 1.....2.....3.....4.....5.....6.....7 (svært god nytte)

Hvilke erfaringer hadde du med å bruke skjema i samtalen med fosterforeldre?

1.....2.....3.....4.....5.....6.....7 (svært god nytte)

I hvilken grad følte du trygg i dine tilbakemeldinger til familien?

1.....2.....3.....4.....5.....6.....7 (svært god nytte)

Skriv mer om dine erfaringer med bruk av spørsmålsguiden

.....
.....
.....
Var det tema som spørsmålsguiden ikke fanget opp, i så fall hvilke?
.....
.....
.....

C. I hvilken fase mener du at kunnskapen fra spørsmålsguiden er mest nyttig?

Generell rekruttering: 1.....2.....3.....4.....5.....6.....7 (svært god nytte)

Utvelgelse/matching: 1.....2.....3.....4.....5.....6.....7 (svært god nytte)

Forberedelse/innflytting: 1.....2.....3.....4.....5.....6.....7 (svært god nytte)

Oppfølging/veiledning: 1.....2.....3.....4.....5.....6.....7 (svært god nytte)

D. Andre erfaringer med spørsmålsguiden

.....
.....
.....

Skjema fylles ut når utprøvsperioden er ferdig og sendes til sigrid.nordstoga@uia.no og monika.askildsen@bufetat.no senest 12.mai, men gjerne før 4. mai

Utprøving av kartleggingsverktøy.